

XIX

Číslovky. Předložky. Předpony

1. Rōmānī quotannis duōs cōsulēs creābant. 2. Unum frātre^{STÁT}m et duās sorōrēs habeō. 3. Tria erant bella Pūnica. 4. In civitātis^{ORIS} periculō rēs pūblica Rōmāna nōn duōbus cōsulibus, sed ūnī virō — dictātōri permittēbātur. 5. In legiōne Rōmānā Caesaris temporibus sex milia militum erant.

6. Apud Rōmānōs Mārtius erat primus, December decimus mēnsis annī. 7. Primō mēnsis diēi nōmēn erat Kalendae. 8. Nōn expōnam tibi omnia, sed māximē necessāria. 9. Autūmnō folia dē arboribus dēcidunt. 10. Dux legiōnem ad flūmen addūcit, mille militēs in castra abdūcit.

abdūcō, is, ere odvádět

addūcō, is, ere přivádět

arbor, oris, f. strom

castra, ōrum, n. (subst. pomnožné)
tábor

Caesar, aris, m. Gaius Julius Caesar;
vojevůdce, státník a spisovatel
římský (100—44 př. n. l.)

creō, ās, āre volit

December, bris, m. prosinec

dēcidō, is, ere padat

dictātōr, ōris, m. diktátor; nejvyšší
mimořádný úředník v Římě, který
byl jmenován na dobu nejdéle
6 měsíců

expōnō, is, ere vykládat

flūmen, inis, n. řeka

folium, ii, n. list, lupen

Kalendae, ārum, f. kalendy; první
den v měsíci

legiō, ōnis, f. legie; římský pluk,
který měl 3 až 6 tisíc vojáků

Mārtius, ii, m. březen

mēnsis, is, m. měsíc (30 dní); jiné
je lūna, ae, f. měsíc (na obloze)

mille (v sg. neskl.; v pl. milia,

mīlium, mīlibus) tisíc

permittō, is, ere přenechávat, ode-
vzdávat, svěřit

Pūnicus, a, um' punský = kartagin-
ský

quotannis každoročně

GRAMATIKA

Číslovky (numerālia)

základní (cardinālia) řadové (ordinālia)

1	I ūnus, a, um jeden	prīmus, a, um první
2	II duo, ae, o	secundus, a, um (alter, era, erum)
3	III trēs, tria	tertius, a, um
4	IV quattuor	quārtus, a, um
5	V quīnque	quīntus, a, um
6	VI sex	sextus, a, um
7	VII septem	septimus, a, um
8	VIII octō	octāvus, a, um
9	IX novem	nōnus, a, um
10	X decem	decimus, a, um
20	XX viginti	vīcēsīmus, a, um
30	XXX trīgintā	trīcēsīmus, a, um
100	C centum	centēsīmus, a, um
1000	M mille	mīllēsīmus, a, um

Z uvedených základních číslovek se skloňují jen 1—3.

a) *ūnus, una, unum* jeden, jedna, jedno

	m.	f.	n.
nom.	<i>ūnus</i>	<i>ūna</i>	<i>ūnum</i>
gen.		<i>ūnūs</i>	
dat.		<i>ūnī</i>	
ak.	<i>ūnum</i>	<i>ūnam</i>	<i>ūnum</i>
abl.	<i>ūnō</i>	<i>ūnā</i>	<i>ūnō</i>

b) *duo, duae, duo* dva, dvě

	m.	f.	n.
nom.	<i>duo</i>	<i>duae</i>	<i>duo</i>
gen.	<i>duōrum</i>	<i>duārum</i>	<i>duōrum</i>
dat.	<i>duōbus</i>	<i>duābus</i>	<i>duōbus</i>
ak.	<i>duōs (duo)</i>	<i>duās</i>	<i>duo</i>
abl.	<i>duōbus</i>	<i>duābus</i>	<i>duōbus</i>

c) *trēs, tria* tři

	m.	f.	n.
nom.	<i>trēs</i>	<i>trēs</i>	<i>tria</i>
gen.		<i>trium</i>	
dat.		<i>tribus</i>	
ak.	<i>trēs</i>	<i>trēs</i>	<i>tria</i>
abl.		<i>tribus</i>	

Tvoření ostatních číslovek

Pro překlad ostatních číslovek je třeba vědět, že jsou složené (podobně jako v češtině): *trē-decim* tři-náct, *quīn-decim* = *quīnque decim* pat-náct;

desítky se tvoří pomocí *-gintā*: *tri-gintā* 30, *octō-gintā* 80;

stovky ze základu *centum*: *trecentī, ae, a* 300; *quīn-gentī, ae, a* 500; tvarem jsou stovky adjektiva v plurálu, a proto se skloňují jako adjektiva 1. a 2. deklinace: *ducentī bonī civēs, ducentae pulchrae arborēs, ducenta brevia verba*;

tisícovky mají tvar *mīlia* (skloňují se jako subst. *mare* v pl.); substantivum, které po číslovce následuje, je v genitivu: *quīnque mīlia mīlitum* pět tisíc vojáků.

Řadové číslovky od dvacítky výše končí na *-simus, a, um*: *centēsīmus, a, um* stý.

Číslovky 18, 19, 28, 29, 38, 39 atd. se v latině tvoří odečítáním 1 a 2 od nejbližší desítky: *duo-dē-trīgintā* = 28; *ūn-dē-trīgintā* = 29. Podobně řadové číslovky: *duodēquadrāgēsīmus* = třicátý osmý, *ūndēquadrāgēsīmus* = třicátý devátý.

Přehled číslovek viz na str. 232 a 233.

Přehled nejčastějších předložek

s akuzativem:

ad k,
ante před
apud při, u

s ablativem:

ā (ab) od
cum s
dē o; s, z (směrem shora dolů)
in do (na otázku kam?)
in v, na (na otázku kde?)
inter mezi
ē (ex) z (směr zevnitř)
post po
prō pro, za
per přes, skrz
sine bez
trāns přes

Předpony (*praeverbia*)

Některých předložek se užívá jako předpon (prefixů) při tvoření latinských složených slov. Pozorujte příklady:

předložka

předpona

ā (ab) od (pryč)

ab-dūcō odvádím

ab-sum jsem od někoho (něčeho) pryč

ā-volō odlétám (lekce XIV.)

ad k

ad-dūcō přivádím k někomu

ad-volō přilétám (lekce XIV.)

ap-pōnō (= *ad-pōnō*) přikládám

<i>cum</i> s	jako předpona jen: <i>com-</i> , <i>con-</i> , <i>col-</i> atd. <i>com-pōnō</i> (= <i>cum-pōnō</i>) skládám (dohromady) <i>con-dūcō</i> (= <i>cum-dūcō</i>) svádím (dohromady), shromažďuji
<i>dē</i> z, s (směr shora dolů)	<i>dē-dūcō</i> svádím (shora dolů) <i>dē-pōnō</i> skládám (dolů), odkládám <i>dē-cidō</i> (= <i>dē-cadō</i>) padám (dolů)
<i>in</i> v, do	<i>in-cidō</i> (= <i>in-cadō</i>) vpadám do něčeho, upadám
<i>inter</i> mezi	<i>inter-sum</i> jsem mezi něčím, zúčastňuji se něčeho
<i>ē</i> (<i>ex</i>) z	<i>ex-pōnō</i> vykládám (z něčeho) <i>ē-dūcō</i> vyvádím (z něčeho)
<i>trāns</i> přes	<i>trāns-pōnō</i> překládám, <i>trā-dūcō</i> (= <i>trāns-dūcō</i>) převádím

Všimněte si uvedených složenin slovesa *dūcō*:

ab-	} — <i>dūcō</i> —	od-vádím
ad-		při-vádím
con-		s-vádím (dohromady)
dē-		s-vádím (shora dolů)
in-		na-vádím, беру на себе, oblékám na sebe
ē-		vy-vádím
trā-	pře-vádím	

C V I Č E N Í

- a) Určete pády: *duās sorōrēs*, *duae sorōrēs*, *trium oppidōrum*, *ūnum frātre*m, *duōbus cōsulibus*, *temporibus Caesaris*!
- b) Přeložte: 1. číslovky: *septendecim discipulī*, *duodētrīgintā arborēs*, *sexāgintā sex virī*, *duo milia militum*, *quintō annō*!
2. slovesné tvary: *creābimus*, *permittēbās*, *permittimur*, *permittēmus*, *expōnēbāmus*, *dēcident*, *addūcam*, *prōderāmus*, *prōdeste*, *potestis*, *poterimus*!

- e) Určete význam těchto latinských složenin slovesa *trahō* (táhnu, tahám) s předponami: *attrahō* (= *adtrahō*), *abstrahō* (= *abtrahō*), *contrahō*, *extrahō*, *dētrahō*!
- d) Jakého původu jsou jména měsíců září, října, listopadu a prosince ve slovenštině, ruštině, němčině, angličtině, francouzštině, španělštině a proč?
- e) Dejte do pasíva věty č. 1, 10! Do ind. imperfekta věty č. 8, 9, 10!
- f) Podle významu předpony doplňte význam složenin:

<i>pleō</i>	— plním:	<i>impleō</i>	= ?
<i>moveō</i>	— hýbám:	<i>admoveō</i>	= ?
<i>mittō</i>	— posílám:	<i>dēmittō</i>	= ?
<i>servō</i>	— zachovávám:	<i>cōnservō</i>	= ?
<i>tribuō</i>	— uděluji:	<i>attribuō</i>	= ?
<i>discipulus</i>	— žák:	<i>condiscipulus</i>	= ?
<i>nuō</i>	— přikyvuji,		
	souhlasím:	<i>abnuō</i>	= ?
<i>pellō</i>	— ženu:	<i>expellō</i>	= ?

- g) Zhodnoťte podle učebnice dějepisu, jaký význam měly pro Římany punské války z hlediska sociálního!

DE ROMANORUM FASTIS

Apud Rōmānōs initiō nōn Iānuārius, sed Mārtius primus annī mēnsis erat, Aprilis secundus, Maius tertius, Iūnius quārtus. Quintili, quintō mēnsi, postea, quōd C. Iūlius Caesar mēse Quintili nātus erat, nōmen erat Iūlius. Sextilis, sextus mēnsis, postea ex imperātoris Augusti nōmine Augustus nōminābatur. Mēnsēs sequētēs, September, Octōber, November, December, hodiē, quidē nōnus, decimus, undecimus, duodecimus mēnsēs sunt, olīm autē, ut nōmina mēnsium docēt, erant mēnsēs septimus, octāvus, nōnus, decimus. Dēiūm ex Caesaris aetate Iānuārius primus annī mēnsis est. Nōmen Iānuārii ā Iānō, deō initiī, dūcēbatur. ODVOZOVAT

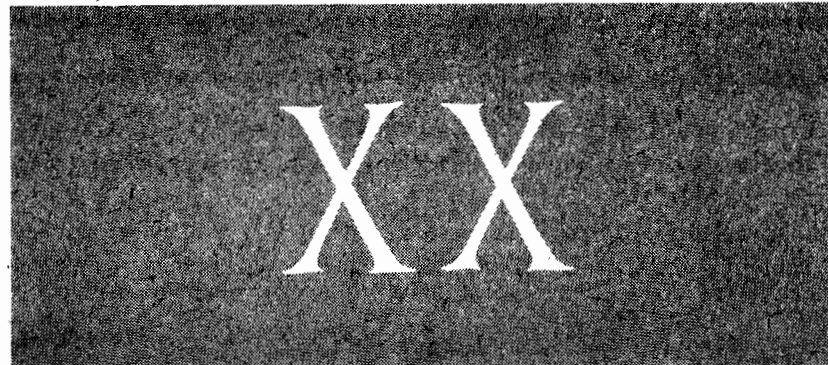
od Jana, boha prátelstvá

Měnsēs trigintā aut trigintā ūnum, tantum Februārius duodētrigintā aut ūndētrigintā diēs continēbat. Primus hebdomadis diēs appellābatur diēs Lūnae, secundus diēs Mārtis, tertius diēs Mercuriī, quārtus diēs Iovis, quīntus diēs Veneris, sextus diēs Sātūrnī, septimus diēs Sōlis. ^{soliko, jen} ^{DESAROVAT} ^{CDN} ¹⁹⁰⁴ SLUNCE

fāstī, ōrum, m. (subst. pomnožné) kalendār — initium, ii n. začátek — Iānuārius, ii, m. leden — Februārius, ii, m. únor — Aprīlis, is, m. duben Maius, i, m. květen — Iūnius, ii, m. — červen — Iūlius, ii, m. červenec — Augustus, i, m. srpen — September, bris, m. září — Octōber, bris, m. říjen — November, bris, m. listopad — Quīntilis, is, m. (mēnsis) pátý měsíc počítaje od března, pozdější červenec — nātus, a, um zrozený — Sextilis, is, m. (mēnsis) šestý měsíc počítaje od března, pozdější srpen — postea potom — quod (příčinná spojka) protože — imperātor, ōris, m. císař — sequēns, entis následující — quidem věru, ovšem — ōlim kdysi — ut jak — dēmum konečně, teprve — Iānus, i, m. Janus; bůh začátku — dūcō, is, ere vést, odvozovat — tantum toliko, jen — continēō, ēs, ēre pohromadě držet, obsahovat — hebdomas, adis, f. týden — Mārs, Mārtis, m. Mars; bůh války — Mercurius, ii, m. Merkur; posel bohů — Venus, eris, f. Venuše; bohyně krásy a lásky — Sātūrnus, i, m. Saturn; staroitalský bůh zemědělství — sōl, sōlis, m. slunce; personifikovaný bůh slunce

Médusa, obluda s hady místo vlasů

Konjunktiv prézentu a imperfekta slovesa esse a složenin

1. Sitis semper grāti ergā parentēs et magistrōs vestrōs! Nē sītis umquam ingrāti! 2. Utinam vōbis auxiliō nostrō prōdesse possimus! 3. Nē sītis superbī! 4. Omnēs civēs labōre assiduō nostrae rei pūblīcae liberae ^{prosi, ut bene} prōsint! 5. Adsītis semper amicīs vestrīs! 6. Utinam salūtis patriae memorēs sītis!

7. Hominēs saepe dīcunt: Utinam temporis futūri gnārī essēmus, utinam praeterita mūtāre possēmus! 8. Sine spē vīta hominum trīstis esset. 9. Adessēm tibi, si possēm. 10. Nisi salūtis patriae memorēs essēmus, patria saepe in periculō esset.

assiduus, a, um ustavičný, vytrvalý
auxilium, ii, n. pomoc
dīcō, is, ere mluvit, říkat; nepravideľný imperativ v 2. os. sg. dīc! řekni!
ergā (předl. s ak.) k, vůči
gnārus, a, um znalý, vědomý
ingrātus, a, um, nemilý, nevděčný

mūtō, ās, āre měnit
spēs, ei, f. naděje ^{NA 10 (gen.)!}
superbus, a, um pyšný
trīstis, e smutný
umquam (unquam) někdy; (po záporu) nikdy
utinam kéž, kéž by

GRAMATIKA

Oznamovací způsob (*indicativus*) vyjadřuje děj skutečný. Rozkazovací způsob (*imperativus*) vyjadřuje rozkaz (nikoliv zákaz!).

Spojovací způsob (*coniunctivus*) vyjadřuje děj možný (možnost), chtěný (přání, ale i rozkaz a zákaz) nebo neskutečný (neskutečnost).

Konjunktiv

prézentu:

- sg. 1. *sim* at jsem
2. *sīs*
3. *sit*
pl. 1. *simus*
2. *sītis*
3. *sint*

imperfekta:

- essem* byl bych
essēs
esset
essēmus
essētis
essent

Záporně:

(*nē sim* at nejsem

nōn essem nebyl bych

Konjunktiv prézentu v samostatných větách vyjadřuje:

a) přání splnitelné v přítomnosti:

utinam sim kéž jsem *nē* *essēs* *sint*

b) rozkaz (zákaz):

sīs! bud! *nē sīs!* nebud!
simus! budme! *nē simus!* nebudme!
sītis! budte! *nē sītis!* nebudte!

Pozor! 1. Částice *utinam* se pojí vždy s konjunktivem.

- Zápor ve větách přacíh a zakazovacích je *nē*, zápor ve větách oznamovacích je *nōn*.
- Latina nemá samostatný tvar pro imperativ 1. os. plurálu.

Konjunktiv imperfekta v samostatných větách vyjadřuje:

a) přání nespelnitelné v přítomnosti

utinam essem kéž bych byl

b) neskutečnost v přítomnosti (v češtině odpovídá kondicionálu přítomnému)

essem byl bych

Pozorujte významový rozdíl, vyjádřený rozdílnými slovesnými způsoby:

indikativ prézentu:	<i>(nōn) sumus</i> <i>similēs</i>	(ne)jsme podobni	skutečnost
konjunktiv prézentu:	<i>utinam (nē) simus</i> <i>similēs</i> <i>(nē) simus similēs</i>	kéž (ne)jsme podobni at (ne)jsme, (ne)budme podobni	přání splnitelné rozkaz (zákaz)
indikativ imperfekta:	<i>(nōn) erāmus</i> <i>similēs</i>	(ne)byli jsme podobni	skutečnost
konjunktiv imperfekta:	<i>utinam (nē) essēmus</i> <i>similēs</i> <i>(nōn) essēmus</i> <i>similēs</i>	kéž bychom (ne)byli podobni (ne)byli bychom podobni	přání nespelnitelné neskutečnost v přítomnosti

Zapamatujte si:

Konjunktiv imperfekta aktiva i pasiva se tvoří u všech latinských sloves od infinitivu prézentu akt. osobními příponami:

-m, -s, -t, -mus, -tis, -nt;

-r, -ris, -tur, -mur, -mini, -ntur.

Konjunktiv přítomného složeného slovesa esse:

absūm: *absim*, *absīs*, atd.

adsum: *adsim*, *adsīs*, atd.

obsum: *obsim*, *obsīs*, atd.

prōsum: *prōsim*, *prōsīs*, atd.

possum: *possim*, *possīs*, atd.

Konjunktiv imperfektní složeného slovesa esse:

absūm: *abessem*, *abessēs*, atd.

adsum: *adessem*, *adessēs*, atd.

obsum: *obessem*, *obessēs*, atd.

prōsum: *prōdessem*, *prōdessēs*, atd.

possum: *possem*, *possēs*, atd.

Konjunktiv imperfektní se vyskytuje velmi často v podmínkovém souvětí, jde-li o podmínku neskutečnou v přítomnosti:

Adessem tibi, si possem. Pomáhal bych ti, kdybych mohl.

Pamatujte si!

si s indikativem = jestliže *nisi* s indikativem = jestliže ne
si s konjunktivem imperfektní = kdyby *nisi* s konjunktivem imperfektní = kdyby ne

Tvoření slov předponou in-:

<i>grātus</i> vítaný, vděčný	—	<i>in-grātus</i> nevítaný, nevděčný
<i>memor</i> pamětlivý	—	<i>im-memor</i> nepamětlivý
<i>doctus</i> učený	—	<i>in-doctus</i> neučený
<i>fēlix</i> šťastný	—	<i>in-fēlix</i> nešťastný
<i>certus</i> jistý	—	<i>in-certus</i> nejistý
<i>iūstus</i> spravedlivý	—	<i>in-iūstus</i> nespravedlivý
<i>amicus</i> přátelský	—	<i>in-imicus</i> nepřátelský

latinská předpona *in-* = česká předpona *ne-*

CVIČENÍ

a) Co se vyjadřuje konjunktivem přítomného? Co konjunktivem imperfektním?

b) Určete pády: *labōrem assiduū, om̄nium civium, om̄nis civis, temporibus, futūris, nostrā rē pūblica, spei bonae, celerī cursū!*

c) Přeložte slovesné tvary: *possitis, possētis, potestis, prōdessem, prōderam, prōsimus, aderās, aderis, adessēs, simus, nōn essēmus, nōn sumus, obsīs, nē obsīs, nōn obessēs, nōn oberās, possent, possint, possunt, poterunt!*

d) Dejte do singulárů věty č. 1, 2, 3, 5, 7!

e) Vyhleďte v lekci podmínková souvětí a určete jejich charakter!

f) Určete významový rozdíl mezi větami: *Utinam possitis! Nē prōsitis! Nōn prōdes. Nē prōsis! Si possētis, adessētis.*

g) Jak se vyjadřuje latinsky přpitek?

h) Vysvětlete původ a význam těchto slov: *arboretum, decennium, exponent, exponát, triumvirát, unikát!*

Vítěz

XXI

Konjunktiv prézentu a imperfekta sloves 1. konjugace Latinské věty účelové a snahové

Amemus
1. Amemus patriam nostram et magnā cum industriā ac diligentiā labōremus pro salute rei publicae nostrae; servientes commodis omnium incolarum. 2. Nē narrētis omnia omnibus! 3. Utinam nē ā bonis viris castigēris! 4. Utinam parentes nobis quam diūtissimē serventur! 5. Si industriē labōrārētis, omnēs boni vōs laudarent; utinam semper ā viris probis laudēmini!

6. Lēgum idcirco servī sumus, ut liberī esse possimus. 7. Cūrāte, nē hominēs iniūstos laudētis! 8. Semper studēbāmus, nē in locō hominum malōrum numerārēmur. 9. Temporibus belli gentium praeteritī omnēs civēs optimī studēbant et cupiēbant, ut patria nostra ab hostibus liberārētur.

ac a, i
bellum gentium, belli gentium světová válka
commodum, i, n. prospěch, užitek, blaho; commoda, ōrum, n. zájmy
cūrō, ūs, āre starat se, pečovat
diligentia, ae, f. pečlivost, svědomitost, přičinlivost

diū dlouho; diūtius (komp.) déle; diūtissimē (superl.) nejdéle
idcirco proto
iniūstus, a, um nespravedlivý
liberō, as, āre osvobodovat; ab hoste od nepřítelē

v přechodě v kusech
loc: loca loci

locus, i, m. místo; in locō hominum malōrum numerāri být počítán mezi zlé lidi
nē (spojka účelových vět) aby ne

quam (před superlativem) co; quam diūtissimē co nejdéle
serviō, is, ire sloužit (jiné je servō, ās, āre zachovávat)

GRAMATIKA

Znakem konjunktivu prézentu sloves 1. konjugace je změna kmenové samohlásky *-a-* v *-e-* před osobní příponou. Konjunktiv prézentu sloves 1. konjugace má totiž tyto tvary:

aktivum:	pasivum:
sg. 1. laud-em at chválím	laud-er at jsem chválen, -a, -o
2. laud-ēs	laud-ēris
3. laud-et	laud-ētur
pl. 1. laud-ēmus	laud-ēmur
2. laud-ētis	laud-ēmini
3. laud-ent	laud-entur
nē laudem at nechválím	nē lauder at nejsem chválen

Konjunktiv imperfekta se tvoří u sloves všech konjugací (viz lekce XX.) od infinitivu prézentu akt. přidáním osobních přípon

v aktivu: -m, -s, -t, -mus, -tis, -nt,
v pasivu: -r, -ris, -tur, -mur, -mini, -ntur.

aktivum:	pasivum:
sg. 1. laudāre-m chválil bych	laudāre-r byl bych chválen
2. laudāre-s	laudāre-ris
3. laudāre-t	laudāre-tur
pl. 1. laudāre-mus	laudāre-mur
2. laudāre-tis	laudāre-mini
3. laudāre-nt	laudāre-ntur

Pozor!

Znak *-e-* se vyskytuje u sloves:

1. konjugace v konj. prez. <i>laud-ē-s</i> ať chválíš	2. konjugace v indik. prez. <i>mon-ē-s</i> napomínáš	3. konjugace v indik. fut. <i>scrib-ē-s</i> budeš psát
--	---	---

I tento případ je opět důkazem toho, že dříve než přeložíme slovesný tvar, musíme si nejprve uvědomit, do které konjugace sloveso patří.

Latinské věty účelové a snahové

mají spojku *ut* (aby), *nē* (aby ne) s konjunktivem přítentu nebo imperfekta:

Je-li v řídicí větě	a) présent futurum I. imperativ	je v účelové větě	↔	a) konjunktiv présentu
	a) Optō, Optābō, Optā,	ut sānus	↔	sim.
	b) Optābam,		↔	essem.

Pro překlad do češtiny to však není rozhodující. V češtině následuje totiž po spojce *aby* vždy sloveso v minulém čase.

Příklady:

Optō, ut sānus sim.	Přeji si, abych byl zdrav.
Optābam, ut sānus essem.	Přál jsem si, abych byl zdrav.
Cūrā, nē nimis laudēs.	Starej se, abys příliš nechválil.
Cūrābam, nē nimis laudārem.	Staral jsem se, abych příliš nechválil.
Studeō, ut lauder.	Snažím se, abych byl chválen.
Studēbam, ut laudārer.	Snažil jsem se, abych byl chválen.

CVIČENÍ

- Určete pád a číslo: *omnēs incolās, omnēs incolae, omnis incolae, rērum difficilium, temporibus praeteritis, diē longō, diēi longō, diēi longī, diēs longī, magistrātuī iūstō, magistrātū iūstō!*
- Vyhleďte slovesné tvary ve větách lekce XXI. a určete jejich osobu, číslo, způsob, čas a rod!
- Přeložte tyto slovesné tvary: *labōrāmus, labōrābis, labōrātis, labōrētis, labōrārētis, labōrābās, labōrantēs; serviunt, servient, servent, servant, servāns, servēmus, serviēmus, serviēbam, servābam!*
- Ve větách č. 6, 7, 8 změňte čas věty hlavní a pozorujte, jak se změní v latině konjunktiv vedlejší věty!
- Ve větách č. 1, 2, 3 v lekci XX. doplňte: *Cūrābam, ... Jak budou znít věty, které takto vzniknou?*

ŘECKÁ MYTOLOGIE (bájesloví) obsahuje báje o bozích a polobozích, kterým Řekové říkali héroové (hrdinové, bohatýři). Mnozí z nich obětovali svůj um a síly pro dobro lidstva (Hérakles, Prométheus). Z řecké mytologie čerpali a dosud čerpají látku k svým dílům spisovatelé a básníci.

Řeckou mytologii převzali též Římané.

DE ROMANORUM DEIS

Rōmāni antiqūi multōs deōs colēbant. Iuppiter erat dominus caeli et terrae. A poētis pater deum hominumque vocābātur. In Olympō cum Iūnōne, uxōre et sorōre suā habitābat. Frātrēs Iovis Neptūnus et Plūtō erant. Neptūnus imperium maris et aquārum habēbat, Plūtōni erat imperium inferōrum. Iovis soror erat Cerēs, dea frūgum et agricultūrae inventrix. Apollō, deus sōlis et Mūsārum, Diāna, lūnae et silvārum dea, liberī Iovis et Lātōnae erant.

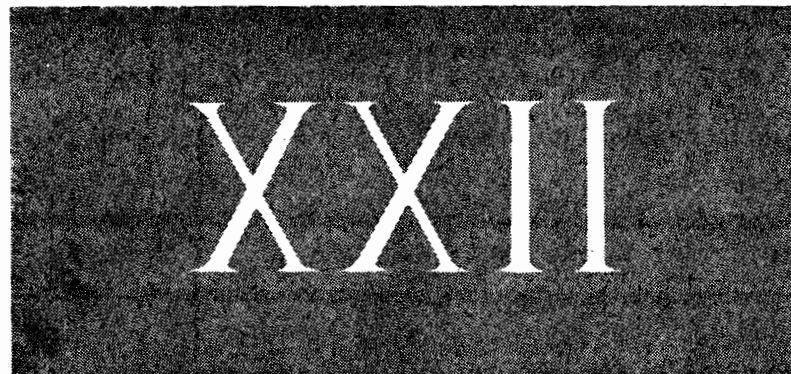
Omnēs deī apud Rōmānōs antiquōs in magnō honōre erant.
Ennius poēta nōmina deōrum duobus versibus enumerat:

Iūnō, Vēsta, Minērva, Cerēs, Diāna, Venūs, Mārs,
Mērcuriūs, Iovis, Néptūnūs, Vulcānus, Apóllō.

caelum, i, n. nebe; — pater deum = pater deōrum — Olympus, i, m. Olymp;
hora na hranicích Thesálie, sídló bohů — Iūnō, ōnis, f. Juno; manželka
a sestra Jovova — uxor, ōris, f. manželka — habitō, ās, āre bydlet, sídlit —
Plūtō, ōnis, m. Plutón; bůh podsvětí — imperium, ūi, n. vláda, moc; říše —
aqua, ae, f. voda — inferī, ōrum, m. podsvětí — Cerēs, eris, f. Ceres; staro-
italská bohyně úrody — frūgēs, um, f. plodiny, úroda, obilí — inventrix, icis, f.
vynálezkyně — agricultūra, ae, f. (vzdělávání polí) zemědělství — sōl, sōlis, m.
slunce — versus, ūs, m. verš — enumerō, ās, āre vypočítávat — Vēsta, ae, f.
Vesta; bohyně domácího a státního krbu, jehož oheň nesměl nikdy vy-
hasnout; udržovaly jej vestálky — Minērva, ae, f. Minerva; bohyně
moudrosti, řemesel, umění a věd — Iovis = Iuppiter — Vulcānus, i, m.
Vulkán; bůh ohně.

Freska z Pompejí

Konjunktiv prézentu a imperfekta sloves 2.—4.konjugace

1. Vivat, crēscat, flōreat patria nostra! 2. Prima lēx amicitiae
sanciātur, ut ab amicis honesta petāmus, amicōrum causā honesta
faciāmus. 3. Audiātur et altera pars! 4. Amēmus patriam, pāreāmus
lēgibus, posteritātis glōriae serviāmus! 5. Cicerō scribit: Servi
pārent propter metum, hominēs autem liberī pāreant propter
officium!

6. Sī magistrōrum praeceptis oboedirētis, nōn pūnirēmini.
7. Pācem bellō antepōnāmus! 8. Utinam semper ratiōne regāris!
9. Cūrāte, ut valeātis; nōs semper, ut valērēmus, cūrābāmus. 10. Me-
moriā cottidiē exerceāmus, nē minuātur.

alter, era, erum druhý
antepōnō, is, ere dávat přednost;
pācem bellō (dat.) míru před vál-
kou (= klást mír před válku)
causā (předl. s gen.; klade se za sub-
stantivum) kvůli, pro

crēscō, is, ere růsti
honestus, a, um čestný, důstojný
metus, ūs, m. strach
oboediō, is, ire (patrī) poslouchat,
být poslušen (otce)
pars, partis, f. část, strana